Materiallar to’plami · Conference Proceedings
QATAG‘ON QURBONLARI: TARIXIY XOTIRA, MILLIY O‘ZLIK VA MA’NAVIY MEROS
10 September – 10 October 2026
UDK 1

Yangi O‘zbekistonda harbiylarning ma’naviy tarbiya va kasbiy kompetensiyalarni rivojlantirishda ijtimoiy himoyaning ahamiyati

Gulsina Ismoilovna Hashimova*
Farg‘ona davlat universiteti, Milliy g‘oya kafedrasi dotsenti
✉ ismoilovnagulihonim@gmail.com

ANNOTATSIYA

Ushbu maqolada harbiy ijtimiy ishning mohiyati, harbiy xizmatchilarni tarbiyalashda ijtimoiy himoyaning roli haqida fikrlar bildirilgan. O‘zbekiston Qurolli Kuchlari shaxsiy tarkibi milliy-ma’naviy qadriyatlar, shu jumladan, harbiy ijtimoiy ishning o‘rni muhim ekanligini anglab etishi, uni ilmiy nuqtai nazariyadan o‘rganish dolzarb ekanligi haqidagi ma’lumotlar yoritilgan.

Kalit so‘zlar

harbiy madaniyat, harbiy ijtimoiy ish, milliy armiya, harbiy an’ana, insonparvarlik, shaxsiy tarkib, ijtimoiy sharoit, ijtimoiy himoya.

DOI: 10.5281/zenodo.23279181

KIRISH

Jahonda global miqyosda shiddatli o‘zgarishlar yuz berayotgan, xalqaro maydonda kuchlarning yangi nisbati shakllanayotgan bir sharoitda yangi tahlikalar paydo bo‘lmoqda, bu holat dunyo mamlakatlarini yuzaga kelayotgan muammolarga munosib echim topish, siyosiy va iqtisodiy strategiyalarni yangilashga majbur qilmoqda. Insoniyat duch kelayotgan ko‘plab muammolarni, mamlakatda tinchlik, xavfsizlikni ta’minlash, ekstremizm va terrorizmga qarshi kurashish, iqlim o‘zgarishining salbiy ta’sirini kamaytirish, pandemiya va boshqa tabiiy ofatlar bilan kurashish kabi muammolarni hal etish jarayonlariga armiyani faol jalb qilishni talab etmoqda. Shundan kelib chiqib, har bir mamlakat o‘zining harbiy ijtimoiy sohasini, ham ma’naviy, ham iqtisodiy jihatdan rivojlantirishga alohida e’tibor qaratib, mamlakat xarajatlarining asosiy qismini shu sohaga yo‘naltirmoqda.

Dunyoda mamlakat mudofaasining asosiy ko‘rsatkichi haqiqiy vatanparvar, ma’nan etuk, tajribasi va bilimini Vatanga baxshida etuvchi avlodni shakllantirish, davlat boshqaruvining yuksak samaradorligi, harbiy sanoatning to‘g‘ri strategiyasi, zamonaviy qurol va texnikalar ishlab chiqarish bilan izohlanadi. Hozirgi sharoitdan kelib chiqib, barcha mamlakatlar harbiy sohani rivojlantirishning zamonaviy mexanizmlarini ishlab chiqishga katta e’tibor qaratmoqda.

O‘zbekistonda so‘nggi yillarda harbiy sohaga munosabat tubdan o‘zgardi. Harbiy sohani isloh qilish, harbiy qo‘shinlarni har tomonlama rivojlantirishning tezkor mexanizmlarini ishlab chiqish, shaxsiy tarkibning ma’naviy-ruhiy holatini yaxshilash, ijtimiy himoya tizimini takomillashtirish strategik vazifalardan biriga aylandi.

Bugungi kunda O‘zbekiston jamiyatida dolzarb va muhim ahamiyatga ega muammolardan biri samarali ijtimoiy himoya va aholining turli qatlamlarini, shuningdek, harbiy xizmatchilar va ularning oila a’zolarini qo‘llab-quvvatlash, ijtimoiy ishni rivojlantirish masalasidir. Buni muvaffaqiyatli hal etish uchun faoliyatning turli sohalaridagi mutaxassislar, jumladan, ijtimoiy masalalarning turli nazariyalari hamda hal qilish usullarini egallagan professional ijtimoiy ishchilar kuchlarini birlashtirish zarur.

Harbiy madaniyat, shuningdek, harbiy ijtimoiy ish qo‘shinlarning jangovar faoliyatini ma'naviy va

psixologik qo‘llab-quvvatlashning eng muhim tarkibiy qismi bo‘lib, Qurolli Kuchlarning ijtimoiy-huquqiy rejimini ta'minlashga qaratilgan tashkiliy, huquqiy va tarbiyaviy chora-tadbirlar tizimidir. Harbiy ijtimoiy ish harbiy xizmatchilarning qonuniy huquqlarini himoya qilishga, ularning ijtimoiy ehtiyojlarini qondirishga, munosib ijtimoiy-huquqiy maqom va ijtimoiy-psixologik farovonlikni ta'minlashga qaratilgan. Bu vazifalarning hal etilishi harbiy xizmatchilarning fidokorona harbiy mehnatga psixologik tayyorgarligini ta’minlashning muhim shartidir [1].

Qurolli Kuchlarda tashkil etilgan harbiy ijtimoiy ish quyidagi masalalarni qamrab oladi:

— harbiy xizmatchilarning o‘z funksional majburiyatlarini to‘liq bajarishi, O‘zbekiston Respublikasi Konstitutsiyasida nazarda tutilgan barcha huquqiy va ijtimoiy kafolatlarga rioya qilish va amalga oshirish uchun ijtimoiy-huquqiy shart-sharoitlarni yaratish;

— harbiy xizmatchilar va ularning oila a'zolari duch keladigan ijtimoiy-huquqiy muammolarni hal qilish uchun hokimiyat va adliya organlari bilan o‘zaro hamkorlikni tashkil etish va amalga oshirish;

— barcha toifadagi harbiy xizmatchilar, fuqarolik xodimlari va ularning oila a’zolari uchun huquqiy ta’limni tashkil etish, tezkor ijtimoiy-huquqiy yordam ko‘rsatishni amalga oshirish;

— shaxsiy tarkibga tinchlik va urush davridagi qonunlar, askarlarning huquq va majburiyatlarini tushuntirish, harbiy ijtimoiy normalar va ularning majburiyatlarini bajarish uchun shaxsiy javobgarlik tuyg'usini shakllantirish, ijtimoiy adolat tamoyilini amalga oshirishda zarur yordam va huquqiy himoyani ta'minlashdan iborat.

Qo‘mondonlik, tashkilotchilik, huquq-tartibot va harbiy intizom birligini mustahkamlash, ayniqsa, jangovar vazifalarni hal qilish jarayonida ijtimoiy ishchi, harbiy xizmatchilar va ularning oilalarini ijtimoiylashtirish, o‘zgaruvchan xizmat sharoitlariga moslashish bilan shug'ullanadi. Ijtimoiy ishchi harbiy xizmatchilar va ularning oilalari ehtiyojlariga muvofiq ijtimoiy muhitni o‘zgartirishga hissa qo‘shadi, shuningdek, harbiy xizmatchi va uning faoliyati ijtimoiy muhiti o‘rtasidagi munosabatlarni, madaniyatini tartibga soladi[.2].

Ҳarbiy urf-odat va marosimlar zamirida insonni shakllantirish jarayoni, milliy mentalitetga ega, hayotini o‘ziga xos tarzda tashkil etuvchi muayyan toifadagi shaxsni kamol toptirish maqsadi yotadi[3]. O‘zbekiston ijtimoiy madaniyatida harbiy madaniyatning asosi bo‘lgan an’analar harbiy nuqtai nazardan juda muhim o‘rin egallaydi. Harbiy madaniyatning mamlakat va millat mustaqilligida ham o‘rni beqiyos bo‘lib, harbiy madaniyat jamiyat va mamlakatdagi har bir fuqaroning milliy hayot tarzi, davlatning qurolli himoyasini tashkillashtirishdagi o‘rnini kuchaytiradi. Harbiy madaniyat barcha davlat organlarining, jamoat tashkilotlarining, ommaviy ma’lumot markazlarining ishiga katta yordam beradi. Harbiylarning va xalqni vatanparvarlik ruhida tarbiyalaydi[4]. O‘zbekiston Yoshlar Ittifoqining asosiy vazifalari: barkamol, mustaqil fikrlaydigan, o‘zining hayotiy pozitsiyasi va qat’iy e’tiqodiga ega, mamlakatni isloh qilish, yangilash jarayonlarida hal qiluvchi kuch va tayanch bo‘lishga qodir yoshlarni shakllantirish, ularning siyosiy madaniyati, huquqiy savodxonligi yuksaltirish, shuningdek, yoshlarni, xususan, uyushmagan yoshlarni ma’naviy-axloqiy jihatdan va harbiy vatanparvarlik ruhida tarbiyalash, ularda tarixiy xotira, milliy g‘urur va o‘zlikni anglash, milliy va umuminsoniy qadriyatlarga hurmat tuyg‘ularini shakllantirish ekanligini ko‘rsatib o‘tadigan bo‘lsak, bugungi kunda jamiyatning harbiy madaniyatini o‘rganish, yoshlarni ma’naviy-axloqiy jihatdan tarbiyalashga, milliy g‘urur va o‘zlikni anglash, milliy va umuminsoniy qadriyatlarga hurmat tuyg‘ularini yanada rivojlantirishga katta yordam beradi.

Foydalanilgan adabiyotlar:

1. O‘zbekiston Respublikasi Qurolli Kuchlari tizimida ma’naviy-ma’rifiy ishlar samaradorligini oshirish Konsepsiyasi. – Toshkent: 2018 yil 4 avgust.

2. Harbiy ensiklopediya. 8 jild. – M.: Harbiy nashriyot, 2004. – B. 34.

3.Гребеньков В. Н. Тенденции эволюции военной культуры современного российского общества. – М.: Прогресс, 2006. – С. 87.

4. Inoyatov I.Yu. Harbiy xizmatning ma’naviy va huquqiy asoslari. – Toshkent: O‘zbekiston, 2012. – B. 56.